

RUBRIK

”Uppenbarelsen” – alternativmedicinens korståg över den veterinära världen?

INGRESS

- Vi måste söka oss bort från kanylänkandet! förkunnar Flemming Winberg, chefsveterinär på Regiondjursjukhuset Helsingborg och låter nästan som en väckelsepredikant när han talar inför kollegor, tränare och professionella ryttare. Föredraget hölls i samband med invigningen av djursjukhusets nya diagnostiska center.

TEXT

”Uppenbarelse” är hans eget ordval för att beskriva vad som har hänt på Helsingborgs djursjukhus under de sista sex åren. Han drar sig inte ens för att använda den religiösa termen ”treenighet” om det samarbete som sedan 2001 pågått mellan veterinärer, fysioterapeuter och hovslagare.

- Samarbetet har inneburit att vi idag kan mer än vi kunde förr, säger Flemming Winberg, klart begeistrad.

Och det har hänt mycket på djursjukhuset sedan man 2001 började samarbeta med fysioterapeuten Lars Jeppson. Idag har man förutom två fysioterapeuter också tre hovslagare och två testryttare knutna till verksamheten. Och så den nya DC-hallen förstås (se föregående nr av Hästfocus).

- Förr löste vi ungefär 80% av problemen, fortsätter Flemming.

– Med hjälp av fysioterapin och med skoning som komplement löser vi idag ca 90%! Och med den nya DC-hallen räknar vi med att nå ännu längre. Hur långt vet vi inte, men om vi i framtiden kan komma upp i 100% så vore det ju fantastiskt för våra hästar.

– Alternativa behandlingsmetoder är just nu ”hett” och ”inne” inom veterinärmedicinen, säger Flemming och berättar att det finns många institutioner runt om i Europa som erbjuder veterinär vidareutbildning inom kiropraktik, rehabilitering och fysioterapi.

– Dessutom kommer ju nu efter sex år försäkringarna som ersätter alternativa behandlingar och det är ju fantastiskt!

Sambanden har klarnat

– Samarbetet har ökat förståelsen för sambanden när det gäller rörelsestörningar på häst, menar Flemming.

- Förr kunde vi bara anta sambandet mellan de olika delarna. Idag vet vi. Kotled och knäled är relaterade till ländrygg och korsrygg. Vi har mätt att det faktiskt är så. En häst som har ont i ryggen går fel och bär sig fel. Till slut blir den halt. Eller tvärtom. För man kan fortfarande diskutera vad som är orsak och vad som är verkan. Vi vet också att det finns ett samband mellan bett, käkled tungbensapparat, frambenshåla och ryggproblem.

Olämplig skoning

– De flesta hästar som kommer till Helsingborgskliniken för att behandlas för en hälta skos idag om, berättar Flemming.

– Inte för att de är dåligt skodda utan för att de dåligt skodda i relation till de problem de har. Många gånger kommer folk in med hästar som rörde sig utmärkt som treåringar. Två år senare rör de sig eländigt! Med omskoning kan vi många gånger hjälpa de här hästarna. Det kan t ex handla om att sätta skon längre bak för att därmed också få överrullningspunkten längre bak. På så sätt får hästen det lättare att röra sig och man minskar belastningen på alla leder ända upp i framknät.

Ridmässiga problem

- Ett av de största problemen våra hästar har idag är de rent ridmässiga, hävdar Flemming.

- Samtidigt är det ofta väldigt svårt att få ryttarna att inse att det skulle vara något fel på dem, att övertyga dem om att det är de som är orsaken till problemen. Det är därför vi behöver våra duktiga testryttare. Men vi måste också ha hästkunniga veterinärer som själva kan rida eller köra häst. Bara då kan vi tolka vad ryttaren säger. Istället för att hålla på och behandla hästen i evigheter kan vi istället behandla kombinationen häst och ryttare.

Flemming Winberg berättar vidare hur man idag med hjälp av datoriserade rörelseanalyser har kunnat konstatera att ryttarens proprioception (känsl- och rörelsesinne) behöver *tid* för anpassa sig till ett nytt rörelsemönster.

– Ryttarens kropp måste helt enkelt *lära sig* hur hästen rör sig för att ryttaren ska kunna sitta ner komfortabelt i trav, säger han.

– Den processen tar nio månader! Och då är vi inne i något som är ganska spännande. Därför att ser vi det ur det här perspektivet kan det komma att förändra hela vår syn när det gäller tvister om hästars ridbarhet!

Själv brukar Flemming ge rådet att aldrig tävla en häst förrän tidigast sex veckor efter att man har köpt den.

– För vad det här handlar om är adaptation till nya hästar. Det är ganska sällan vi hör en professionell ryttare säga: den här hästen går inte att rida på! Därför att de professionella ryttarna rider fem, sex, tio hästar om dagen och har en enorm vana att rida vilken häst som helst! De kan ställa om sig.

Behövde hjälp

Helsingborg är världsberömt för sina operationer av kissing spines (s k överridande tornutskott, ryggsjukdom där falska leder har bildats mellan tornutskotten till följd av inflammation) men har idag nästan helt upphört med dessa, berättar Flemming. En bidragande orsak är att såväl svenska som utländska studier, där man har röntgat ett stort antal hästar, tyder på att det faktiskt är mer normalt att hästen *har* överridande tornutskott än att den inte har det! Studierna har visserligen uppvisat lite olika siffror men sammantaget pekar de ändå på att någonstans mellan 60-95% av alla hästar faktiskt har förändringar på tornutskotten!

- Det var när vi började bli varse det här som vi började förstå att vi var i behov av hjälp. Och det var då som vi fick kontakt med Lars Jeppson och det man internationellt kallar för "blockage", alltså hästen med "låsnings".

- Låsning låter ju kanske lite knäppt och så, säger Flemming, förmodligen med hänsyftning på vad hans veterinärkollegor i församlingen just tänker.

– Men en låsning är en lokal muskelspasm där man kan känna att tornutskotten liksom ligger "ur hack". Man känner att ett tornutskott sticker ut åt sidan.

Därmed inte sagt att det handlar om "subluxerade" kotor, slår Flemming fast. En ryggkota inte kan "hoppa" snett.

– Vad det handlar om är att tornutskottet sitter lite snett därför att det dras snett på grund av att multifidusmusklerna (små djupt liggande muskler som löper mellan kotornas torn- och tvärvutskott, se bild) har låst sig på ena sidan om ryggraden, förklarar Flemming.

Detta har man kunnat konstatera med hjälp av ultraljud. En krampande multifidusmuskel på ena sidan av ryggraden kan se ut som en pingisboll medan dess motsvarighet på andra sidan är fullständigt normal.

– Det som händer när kotorna dragits snett är att många hästar också blir sneda i bäckenet. De här hästarna visar ofta motstånd mot att gå på volt och att böja sig åt ena hållet och de skjuter ofta snett när man försöker få dem att skjuta rygg. De går och "sparar" sina ben och blir ofta halta – både bak och fram. Nervrötterna (som löper ut mellan ryggkotorna) kommer i kläm. Inte lika ofta på häst som på människa men hästarna blir ändå krampaktigt stenhårda i ryggen därför att de har så ont av själva muskelspasmen. Löser man upp den så försvinner ofta håltan. Det är detta vi har fysioterapin till: att hjälpa oss att förstå var problemet sitter. Ofta är det en kombination av olika saker.

Bota slinger med manipulation?

– Problem i halsen beror ofta på fallskador. Symptomen kommer ofta tre till sex månader senare och är just därför svåra att bedöma, förklarar Flemming.

En ny hypotes är att skadan inte uppstår i själva facettlederna (lederna mellan kotkropparna, se bild) eftersom det tar så lång tid mellan skadetillfället och symptomen. Nu tror man istället att det uppstår en mindre bristning i ledbanden som leder till en felaktig muskelrespons. Muskelresponsen i sin tur ger en överbelastning av facettlederna och följden av det blir en "hållningsrelaterad" ledinflammation, förklarar han vidare.

– Därför att när vi håller en led i fel läge då överanstränger vi den vilket drar igång en inflammationsprocess.

Ägaren kommer ofta inte ihåg att hästen gick omkull flera månader tidigare, eller såg inte ens när det hände. Ibland kan det handla om hästar som har störtat över ett hinder. Direkt efteråt kan det se bra ut på röntgen men sex månader senare finns där ett problem. Ibland kan hästen ha drabbats av "slinger" (sjukdomstillstånd där hästen förlorar balansförmågan till följd av en inflammation i, eller ett tryck på, ryggmärgen).

- När vi här

har röntgat de

slingerhästarna ser vi ofta att de har kotor som ligger ”ur hack” i halsen. Vi har då manipulerat halskotorna och när hästarna kommer tillbaka sex till tolv månader senare är de helt friska och kotorna ligger fint!

Fungerar det?

Hur kan man då veta att vårt nya arbetssätt fungerar? Kan man mäta det? säger Flemming retoriskt.

– Redan två år efter att vi inlett det nya samarbetet kunde vi se att vi hade färre utdömningar här i Helsingborg än på andra kliniker – hela 50% lägre nivå när det gäller kroniska hältor och ryggproblem. Och vi har som sagt i princip upphört att göra operationer av kissing spines, trots att vi är världsledande på området. Idag löser vi problemet på andra sätt och därmed slipper vi göra de här stora ingreppen som är väldigt smärtsamma för hästen. Samma sak gäller vid kroniska inflammationer i bakknäna. Vi behöver inte längre gå in och titta i knäna därför att vi löser hältan ändå. Vi vet alltså att det här fungerar. Det *finns* någonting konkret att mäta utifrån. Det här är sanningen. Det är inte något vi tror, uppfattar eller tycker. Det här är ”evidence based medicin”. Och det tycker jag är bra!